

Datum
2023-11-15

Adress

Diarienummer
GYVF-2023-2483

Yttrande

Till
Kommunstyrelsen

Remiss av Tillväxtkommissionens slutrapport slutrapport STK-2023-602

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden föreslås besluta att lämna följande yttrande:

Sammanfattning

Tillväxtkommissionens slutrapport ger en samlad bild kring Malmös styrkor och utmaningar. I majoriteten av åtgärdsförslagen, som är relevanta, lyfts mycket av det arbete som redan görs i dagsläget och som går i linje med kommunfullmäktigemål och Skolverkets bedömning av skolväsendet. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ställer sig positiv till delar av de förslag som berör nämndens verksamhet och konstaterar vidare att många av de insatser som föreslås redan genomförs och även utvecklas i samverkan med övriga förvaltningar. Nämnden ställer sig tveksam till förslaget om att etablera lärcenter samt till att organisera en styrgrupp för vägledning på kommunnivå. Det finns redan andra aktörer och samverkansformer som kan användas för att nå målen mer ändamålsenligt. Delar av förslagen genomförs även genom rådande styrdokument och författningar inom skolområdet.

Yttrande

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ställer sig positiv till Tillväxtkommissionens slutrapport i sin helhet. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden anser att det är mycket positivt att staden fortsätter att fokusera och förstärka åtgärder som ska rusta Malmöbor för såväl sysselsättning som självförsörjning. Det är en central och viktig fråga för att skapa förutsättningar för en inkluderande och hållbar tillväxt. För Tillväxtkommissionens arbete har utbildningens betydelse för att skapa förutsättningar för en inkluderande och hållbar tillväxt varit en central fråga vilket nämnden instämmer i. Individens möjlighet till självförsörjning och samhällets kompetensförsörjning är två stora samhällsutmaningar där gymnasieskola och vuxenutbildning spelar en avgörande roll. Att bidra till att fler Malmöbor ska kunna lämna försörjningsstödsberoende och gå vidare till sysselsättning är en av de enskilt viktigaste frågorna för staden som helhet. Det är vidare positivt att detta har skett i form av en bredare satsning där man inkluderat kompetens och erfarenheter från centrala aktörer och flera olika delar av samhället.

Som Tillväxtkommissionen lyfter är det viktigt att säkerställa gemensamma mål vilket ökar möjligheterna att nå effekt i insatserna på ett långsiktigt sätt. Vidare krävs det ett gemensamt

åtagande bland flera aktörer i staden. Detta gäller framför allt med koppling till sömlösa övergångar i form av tidiga insatser i skolan och arbete med studie- och yrkesvägledning. Vidare krävs det ett förvaltningsövergripande samarbete att tillgodose arbetsplatsförlagda praktikplatser inom organisationen. Det krävs också en tydlighet i kommande arbete vad gäller roll- och ansvarsfördelning för att nå framgång på längre sikt. Nämnden anser att det finns en otydlighet kring hur kommissionens arbete ska förankras i förvaltningar och verksamheter och hur en samverkan ska se ut mellan förvaltningar och övriga aktörer.

Tillväxtkommissionens beskrivning av den kommunala vuxenutbildningen är begränsad. Det bör förtydligas att det även innefattar utbildning på grundskolenivå och gymnasienivå, såväl enstaka kurser som yrkespaket. Det finns även utbildningar för de med särskilda behov. Vidare erbjuds det även yrkeshögskoleutbildning. Det bör även framkomma att enligt Skollagen (15 kapitel § 2 och 20 kapitel § 2) ska utbildningen utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen och ge en god grund för elevernas fortsatta utbildning.

Nedan följer nämndens kommentarer och synpunkter utifrån rapportens avsnitt. Fokus har varit på nämndens ansvarsområde 2.4.7 *Åtgärdsförslag utbildning*. Men yttrandet tar även upp delar av åtgärdsförslag 2.1.15 *Näringsliv och entreprenörskap* och 2.3.9 *Arbetsmarknad* som har en nära koppling till utbildningsområdet. Nämnden kommer därmed att besvara de delar av åtgärdsförslagen som ligger i linje med eller har en påverkan på nämndens uppdrag.

Områden och åtgärdsförslag

2.1.15 Åtgärdsförslag näringsliv och entreprenörskap

Under avsnittet 2.1.15 *Näringsliv och entreprenörskap* lyfts förslag med två huvudsakliga syften: (i) att understödja och ytterligare stärka den starka utvecklingen av Malmös privata näringsliv samt att (ii) underlätta för fler av stadens invånare att de del av tillväxten genom sysselsättning och företagande.

Verka för fler internationella skolor

Åtgärdsförslaget syftar till att verka för fler internationella skolor som är en direkt koppling till utbildningsverksamheten. Bristen i utbudet av internationella skolor är en hämsko för näringslivet när det gäller möjlighet att attrahera personer med internationella karriärer. Internationell skola är ur detta perspektiv en del av ramvillkoren för näringslivet.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Nämnden bidrar till näringsliv och entreprenörskap i huvudsak genom kompetensförsörjning som är ett av nämndens kärnuppdrag. Nämnden arbetar kontinuerligt för att anpassa utbud på gymnasie- och vuxenutbildning så att den motsvarar både invånares och företagets behov. Exempelvis har nämnden arbetat med att ta fram strategier för att öka attraktiviteten för yrkesutbildningarna och utifrån detta utökat yrkesprogram. När det gäller etablering av internationella skolor erbjuder nämnden International Baccalaureate (IB) inom

Malmö Borgarskolan. Nämnden ser positivt till möjligheten att ta emot fler internationella elever till programmet.

2.3.9 Åtgärdsförslag arbetsmarknad

I avsnittet punkt 2.3.9 *Arbetsmarknad* lyfts åtgärdsförslag som riktar in sig på de delar i direktivet som handlar om förutsättningar för arbetslösa Malmöbor att komma närmare arbetsmarknaden och därmed öka möjligheterna till ekonomisk självförsörjning.

Ökat fokus på kombinationsinsatser, där språkträning kombineras med andra insatser

Ett angreppssätt som tycks vara framgångsrikt för att få utrikes födda i arbete är kombinationen av arbetsträning/praktik och utbildning. Exempelvis kan sfi kombineras med yrkesutbildning eller arbetspraktik för att korta ned tiden från utbildning till anställning. Tillväxtkommissionen bedömer att det finns skäl för Malmö stad att utveckla och skala upp arbetet med jobbspår och sträva efter att fler personer ska kunna ta del av yrkes-SFI.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Åtgärdsförslaget även i linje med kommunfullmäktigemålet att Malmö stad ska verka för att öka andelen Malmöbor som är självförsörjande. Inom vuxenutbildning har nämnden fortsatt att utveckla kombinationsutbildningar, det vill säga utbildningar där eleven studerar gymnasiala yrkeskurser parallellt med studier i sfi eller svenska som andraspråk på grundläggande nivå. Inom ramen för insatsen arbetsmarknadsanställningar har deltagaren möjlighet att kombinera sin arbetsmarknadsanställning med studier om det finns ett behov av språkutvecklingen. Deltagaren kan välja att läsa upp till 49% sfi och arbeta 51% och får fortfarande full lön för sin insats. Det är något förvaltningen brukar rekommendera i möte med deltagare som är språksvaga. Uppföljningen av insatsen har påvisat att detta upplägg främjar språkutveckling i vardagen.

Nämnden erbjuder intensivkurser, kurser på dagtid, behovsanpassad sfi, lärvux-anpassad sfi, yrkes-sfi och sfi för individer med ohälsa (avanti) i samverkan med arbetsmarknads- och socialförvaltningen.

Samarbetet kring utbudet av kombinationsutbildningar och lokala jobbspår har även fortsatt att utvecklas i samverkan med arbetsmarknads- och socialförvaltningen och Arbetsförmedlingen inom ramen för arbetet inom lokal överenskommelse (LÖK).

Nämnden erbjuder kompletterande kurser för elever inom sfi som står långt från arbetsmarknaden. Kurserna syftar bland annat till att medverka till väl underbyggda beslut om studie- eller yrkesval, ge ökade studietekniska färdigheter samt ge grundläggande digital kompetens. Under 2022 erbjuds ca 200 elever denna möjlighet.

Kombinationsutbildningarna ger sfi eleverna en möjlighet att komma vidare till såväl grundläggande SVA som ett urval av gymnasiala yrkeskurser. Ca 200 elever gjorde övergången via denna utbildningsväg under 2022.

Nämnden erbjuder en sammanhållen utbildning för målgruppen nyanlända i etableringsprogrammet med utbildningsplikt. Inom ramen för utbildningsplikten har sfi-studier kombinerats med orienteringskurser i arbetslivsorientering, digitalisering och studieteknik. I målgruppen ingår nyanlända i etableringsprogrammet som på grund av kort utbildningsbakgrund inte bedöms kunna matchas mot arbete. Antalet elever som hänvisats från Arbetsförmedlingen via utbildningsplikten har fortsatt att minska på grund av ett minskat inflöde till etableringsprogrammet.

Nämnden instämmer i vikten av ökat fokus på kombinationsinsatser och kan konstatera att det är ett pågående och prioriterat arbete och är positiv till ett fortsatt förstärkt arbete.

Malmö stad bör arbeta för att fler utrikes födda kvinnor kommer i arbete

Utrikes födda kvinnor i Malmö har en låg sysselsättningsgrad, särskilt kvinnor med flyktningbakgrund. Malmö stad bör aktivt arbeta med att förbättra möjligheterna för utrikes födda kvinnor att komma i arbete. Tillväxtkommissionens bedömning är att det finns skäl för Malmö stad att i ännu högre utsträckning än vad som görs idag involvera aktörer inom civilsamhället i syfte att få flera utrikes födda kvinnor i arbete.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Tillväxtkommissionens förslag ligger i linje med nämndens arbete. Fler utrikes födda kvinnor har påbörjat studier genom samarbete med bland annat den idéburna sektorn exempelvis via projektet ThaiWISE med föreningen Hela människan. För att nå och motivera fler Malmöbor till studier och främja integration samarbetar förvaltningen med Engagemang i Malmö.

För att underlätta studier för nyblivna föräldrar bedriver nämnden även sfi för föräldralediga genom öppen verksamhet på tre förskolor. Verksamheten leder till att många deltagare påbörjar ordinarie sfi-studier efter sin föräldraledighet. Det bidrar även till att underhålla och utveckla sina kunskaper i svenska under föräldraledigheten. Utåtriktad sfi planeras att utökas 2024 genom att tillsätta ytterligare en heltidstjänst.

Nämnden instämmer i vikten av ökat fokus på kombinationsinsatser och kan konstatera att det är ett pågående och prioriterat arbete och är positiv till ett fortsatt förstärkt arbete.

Säkerställ att inskrivna på den kommunala arbetsmarknadsavdelningen hänvisas till den utbildningsform som bäst passar deras förutsättningar

I Sverige har det sedan länge funnits goda möjligheter till kompletterande utbildning, omskolning och kompetensutveckling för vuxna. Yrkesutbildning erbjuds både inom ramen för den kommunala vuxenutbildningen (komvux) och genom arbetsmarknadsutbildning (AUB) via Arbetsförmedlingen.

Enligt flera utvärderingar stärker arbetsmarknadsutbildningar deltagarnas ställning på arbetsmarknaden både på kortare och längre sikt. En utvärdering av yrkesutbildning på komvux visar att den leder till högre framtida inkomster. Avkastningen verkar dock vara

lägre än för arbetsmarknadsutbildning (AUB). Då det är skillnader i avkastning mellan utbildningsformerna är det viktigt att individers behov styr vilken typ av utbildning som de hänvisas till.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

I dagsläget samarbetar arbetsmarknads- och socialförvaltningsnämnden med gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i frågan. Detta genom bland annat att medarbetare från gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen informerar arbetsmarknads- och socialförvaltningsförvaltningen kring de utbildningsmöjligheter som finns inom nämndens verksamheter. Nämnden ställer sig dock positiv till att samarbetet vidareutvecklas.

2.4.7 Åtgärdsförslag utbildning

Säkerställ framtagandet och uppföljningen av individuella studieplaner och särskilda åtgärdsplaner

Individuella studieplaner och särskilda åtgärdsplaner ska inte enbart reserveras för nyanlända och barn med funktionsvariationer. Alla barn och unga i förskolan och grundskolan, liksom i andra skolformer på grundläggande nivå, som har svårigheter att uppnå utbildningsmålen bör erbjudas särskilt stöd. Individuella studieplaner med fokus på vilka stödinsatser och anpassningar som behövs bör tas fram i samverkan med barnen och vårdnadshavarna.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Tillväxtkommissionens förslag riktar sig främst till grundskolan. Nämnden vill dock tydliggöra för vad som gäller för gymnasieskolan och anpassad gymnasieskola. Varje elev ska ha en upprättad individuell studieplan i gymnasieskolan och anpassad gymnasieskola som revideras vid behov. Om liknande krav infördes inom grundskolan skulle det underlätta övergångar som kan följas upp och därigenom på ett tydligare sätt säkerställa elevens behov. Dock är det befintlig lagstiftning som råder. I åtgärdsförslaget nämns åtgärdsplan vilket nämnden anser som begreppsförvirring och tolkar att det åsyftar åtgärdsprogram. Vad som gäller för särskilt stöd och åtgärdsprogram regleras i skollagen (3 kap. 6 § skollagen), vilket kommissionen bör se över.

Detta åtgärdsförslag ligger även i linje med vad Skolverkets rapport om bedömning av läget i skolväsendet 2023 (Rapport 2023:9) konstaterar att särskilt stöd och extra anpassningar behöver förstärkas för att tidigt upptäcka och åtgärda behov. Det är avgörande att huvudmän och rektorer utvecklar arbetet med att så tidigt som möjligt ge alla elever rätt stöd.

Kartlägg vilka stöd- och hjälpinsatser som används och utvärdera kontinuerligt

För att effektiva riktade insatser inom skolan ska kunna utvecklas krävs en samlad bild av vilka stöd- och hjälpinsatser som erbjuds i dagsläget. Av denna anledning bör Malmö stad inventera vilka insatser som förekommer inom förskolan och grundskolan och i hur stor utsträckning olika insatser används.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Åtgärdsförslaget rör främst förskolan och grundskolan. Dock har Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden och grundskolenämnden inlett samarbete kring gemensamma insatser. En genomlysning gällande elever i behov av särskilt stöd påbörjats redan i årskurs 8 för att säkerställa att samtliga elever i grundskola nås. Nämnden utvecklar sin beredskap för att kunna ta emot ett större antal elever från grundskolan med behov av undervisning i mindre grupp för att säkerställa att utbildningen och stödet till målgruppen fortsätter.

Det pågår även ett arbete med att inrätta skolsociala team för att stödja ungdomarna som behöver extra stort stöd i övergång från grundskola till gymnasiet. Satsningen görs i samarbete med grundskolenämnden, arbetsmarknad- och socialnämnden.

Vidare under våren 2023 togs en modell för progressionsuppföljning av elever inom introduktionsprogrammet fram för att främja elevens väg genom utbildning. Modellen ska leda till att eleven får det stöd hen behöver i förhållande till sina behov och aktuell kunskapsnivå.

Säkerställ att resursfördelningen inom grundskola och gymnasieskola återspeglar skolans kompensatoriska uppdrag

Alltför många elever lämnar grundskolan och gymnasieskolan utan fullständiga betyg i Malmö kommun, och stora skillnader finns mellan grund- och gymnasieskolor inom kommunen. I skolans kompensatoriska uppdrag ingår att skapa förutsättningar för alla elever att nå målen med utbildningen. Malmö stad bör därför se över den socioekonomiska fördelningsnyckel som används för att fördela resurser mellan skolor (elever). Översynen bör genomlysna den modell för fördelning av resurser som tillämpas inom staden med målsättningen att undersöka om modellen till fullo skapar förutsättningar för likvärdiga enskilda som kommunala huvudmän att tillgodose elevers olika behov och förutsättningar.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Struktureringen som är en del av nämndens resursfördelningsmodell för gymnasiet ska fånga upp en del av det kompensatoriska uppdraget. Detta följer skollagen 2 kapitel. 8b § skollagen och följs av övriga utbildningsförvaltningar. Nämnden ser årligen över resursfördelningsmodellen utifrån målsättningen att öka likvärdigheten i resurstilldelningen. Nämnden ser positivt på åtgärdsförslaget och anser att det redan görs i nämndens verksamhet. Nämnden vill påpeka att friskolorna inte behöver använda sin elevpeng för just den elev och skola som resursfördelningen går till. Så länge det är så kommer det inte ske en likvärdighet mellan fristående och kommunala skolor och dess elever om inte vinsttak och regler kring hur resurserna ska användas till blir verklighet.

Inför som övergripande mål i Malmö att alla unga ska påbörja och fullfölja gymnasieskolan

I utredningen *En gymnasieutbildning för alla* (SOU 2016:77) föreslogs att skollagen skulle kompletteras med en ny målparagraf: Att alla unga ska påbörja och fullfölja gymnasieskolan. Skollagen har inte kompletterats i detta avseende, men Malmö stad skulle kunna besluta om att införa en sådan övergripande målsättning.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden instämmer i vikten av att alla unga ska påbörja och fullfölja gymnasieskolan. Dock är det inget som kan regleras då gymnasiet är en frivillig skolform. Åtgärdsförslaget fokuserar främst på insatser som är kopplade till uppföljning för grundskolan. Dock vill nämnden påpeka att det pågår ett prioriterat arbete för att säkerställa goda övergångar mellan skolformerna vilket ger elever bättre förutsättningar att nå sina mål. Det ligger i linje med Kommunfullmäktigemål att en större andel elever ska fullfölja en gymnasieutbildning. Under året har rutiner och processer för att främja en sömlös övergång från grundskola till gymnasiet tagits fram.

Samverkan med grundskolenämnden inom ramen för elevhälsans uppdrag har förstärkts under 2023, till exempel genom gemensamt fokus på de elever som har större behov av stöd i samband med övergångar mellan skolformer.

Vidare tar förvaltningen årligen fram *Rapporten Övergångar* som utgår från skollagens kapitel 2 och 3. Den fokuserar på Malmö stads arbete med övergångar mellan och inom skolformer. I rapporten utvärderas i vilken mån övergångsarbetet har bidragit till att eleven kunnat gå igenom sin utbildning utan hinder samt att verksamheterna i sitt arbete underlättat övergången för eleven från en skolform till en annan.

Under hösten 2023 startade projektet *Hållbara övergångar* för unga i riskzonen och som finansieras av Europeiska Socialfonden (ESF). Detta projekt ligger i linje med åtgärdsförslaget vars syfte är att genom strukturerade samverkans- och arbetsformer med fokus på den unges behov, ge unga stöd vid kritiska övergångar på grundskola och gymnasium. Projektets övergripande mål är att en större andel elever är kvar i studier och fullföljer grund- och gymnasieutbildning och att skolans organisering vid övergångar stärkts utifrån elevens behov. Förvaltningen deltar i projektet där Grundskoleförvaltningen är projektägare och, där samarbete även finns med arbetsmarknads- och socialförvaltningen, Pedagogisk inspiration samt andra samhällsaktörer som arbetar med och för unga.

Stärk studie- och yrkesvägledningen för att förbättra matchningen mellan elevers utbildningsval och kompetensbehoven på arbetsmarknaden

Barn och unga behöver stöd och allsidig information för att kunna göra välgrundade val till gymnasieskolan. I dag har många unga begränsad information om förutsättningarna i arbetslivet. De utbildningsval som görs återspeglar inte efterfrågebilden på arbetsmarknaden.

Förutom att öka antalet vägledare i syfte att ge alla elever tillgång till likvärdig studie- och yrkesvägledning, handlar det även om att förbättra förutsättningarna för den breda vägledningen, det vill säga att involvera fler i vägledningsarbetet och integrera vägledningen i undervisningen.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Förslaget ligger i linje med kommunfullmäktigemålen och Skolverkets bedömning av läget i skolväsendet (Rapport 2023:9). Vidare anser nämnden att det som lyfts i åtgärdsförslaget

redan utförs men att det är positivt att vikten av studie- och yrkesvägledning lyfts upp i kommissionens slutrapport.

Studie- och yrkesvägledningen har fortsatt prioriterats under 2023 för att stärka individens valkompetens och lotsa individen vidare inom utbildningssystemet eller till arbete.

En handlingsplan för studie- och yrkesvägledning för gymnasiet har tagits fram. Syftet med planen är att konkretisera de nationella målen och vad de innebär med koppling till studie- och yrkesvägledning. Vidare ska den stärka styrning och ledning av studie- och yrkesvägledning för ökad likvärdighet och högre valkompetens för den enskilda.

Satsningen på att öka kunskapen om sfi-elevs studieavbrott och möjligheter till en stärkt samverkan mellan sfi och andra myndigheter kopplad till insatser för sfi-elever har fortsatt inom ram för FINSAM-projektet *Utebliven etablering*. Projektet är ett samarbete mellan gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen, arbetsmarknads- och socialförvaltningen, Region Skåne samt Arbetsförmedlingen och syftar till att minska utanförskap. Med avstamp i projektet utökar nämnden samarbetet med Arbetsförmedlingen och arbetsmarknads- och socialförvaltningen genom att möjliggöra för fler Malmöbor att ta del av stödjande och studieförberedande kurser kombinerade med sfi och av utökade studiedagar inom sfi.

Åtgärdsförslaget ligger även i linje med Projektet *MAXA Ung i sommar* som syftar till att öka Ung i sommar-praktikanternas kunskaper om arbetsmarknaden och stötta dem i att omvandla sin arbetslivserfarenhet till kompetenser, och stärka deras möjligheter att ta sig in på arbetsmarknaden eller vidare till studier. Det är ett förvaltningsövergripande samarbete mellan Pedagogisk Inspiration, Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen, Arbetsmarknads- och socialförvaltningen och Grundskoleförvaltningen.

Andra insatser

Gymnasiedagen

Den tidigare SYV-dagen ersattes i år med Gymnasiedagen och genomfördes i oktober för studie- och yrkesvägledare. Fokus var en stärkande studie- och yrkesvägledning och på de elevgrupper som behöver extra stöd i samband med gymnasievalet. Målgruppen det särskilt gäller är elever inom den anpassade gymnasieskolan, förstärkt program samt individuella programmet. Ett extra fokus riktades på de yrkesförberedande programmen samt Malmö Neptunigymnasium.

Gymnasiemässa i Malmö

Gymnasiemässan genomförs i november och riktar sig till målgruppen som går sista året i grundskolan och söker gymnasieutbildning i Malmö, Svedala, Trelleborg och Vellinge. Syftet med dagen är att få hjälp att välja en utbildning och yrke som passar individen. På plats finns bland annat gymnasieantagningen, studie- och yrkesvägledare, lärare och elever från de olika skolorna.

Gymnasiedagen

stärka fokus på studie- och yrkesvägledning och på de elever som behöver extra stöd i samband med gymnasievalet. Det gäller elever inom den anpassade gymnasieskolan, förstärkt program samt individuella programmet.

Yrkesmässa

Under vårterminen 2024 kommer det att arrangeras en yrkesmässa i samarbete med grundskolenämnden. Fokus kommer att vara på yrken med utmaningar inom kompetensförsörjning. Insatsen riktar sig till elever i årskurs 8.

En samordnande studie- och yrkesvägledare

För att öka likvärdighet gällande studie- och yrkesvägledning har en samordnande studie- och yrkesvägledare anställts. I uppdraget ingår att ge både professions- och ledningsstöd, att arbeta med kvalitetssäkring och utvecklingsfrågor med extra fokus på de elever som har extra behov av stöd vid övergångar som vid till exempel gymnasieval. Vidare arrangerar samordnande studie- och yrkesvägledare gemensamma nätverksträffar och informationstillfällen för studie- och yrkesvägledare i grundskoleförvaltning och gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen.

Malmöungdomars väg till arbete genom högre utbildning (Muvah)

Muvah en kunskapsallians mellan Malmö stad och Malmö universitet. Målet är att bland annat öka Malmöungdomars inträde på arbetsmarknaden, att få fler ungdomar från underrepresenterade grupper att välja högre utbildning samt öka förståelsen för utbildningsvalen hos Malmös unga. Nämnden samverkar inom denna kunskapsallians för ökad tillgänglighet genom studievägledning för vissa av nämndens målgrupper som generellt inte söker högre utbildning. Genom samverkan med Malmö universitet har nämnden utvecklat och systematiserat vägledningen mellan olika utbildningsformer i så kallad breddad rekrytering. Vidare har samverkan stärkts mellan olika utbildningsformer, bland annat genom ett utvecklat övergångsarbete som sträcker sig från grundskola till universitet.

Verka för att särskild undervisningstid ska avsättas för arbetslivskunskap i grundskolan

Särskild undervisningstid bör avsättas för kunskapsområdet arbetslivskunskap i grundskolans högstadium. Förslaget förutsätter initiativ på riksnivå, med förändringar i skollagen liksom i läroplanen för grundskolan, men Malmö stad skulle kunna påskynda en utveckling i denna riktning genom att uppmuntra initiativ i kommunens skolor och driva frågan på rikspolitisk nivå.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Åtgärdsförslaget rör grundskolan. Dock främjar ett väl genomtänkt genomströmningen och måluppfyllelsen i gymnasiet. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har i samarbete med grundskolenämnden genomfört olika insatser för att öka valkompetens inför gymnasievalet.

Bredda ungdomars valkompetens och motverka val baserade på könsstereotypa uppfattningar genom användning av förebilder

Som komplement till en stärkt studie- och yrkesvägledning kan elevernas valkompetens breddas genom användningen av förebilder. Forskning om förebilders roll för flickors respektive pojkars utbildnings- och karriärval visar bland annat på hur en kvinnlig eller manlig förebild kan påverka könsstereotypa uppfattningar rörande till exempel val av natur- och teknikrelaterade studier och arbete för flickor respektive pojkar. Könsstereotypa utbildnings- och yrkesval kan, förutom att begränsa ungdomars möjligheter, leda till kompetensbrist, könssegregering och ekonomisk ojämställdhet.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

En av nämndens insatser för att stärka förutsättningar för högre måluppfyllelse och självförsörjning är att öka valkompetensen hos målgrupperna, motverka normativa och könsstereotypa utbildnings- och yrkesval samt synliggöra yrken och karriärmöjligheter. I Läroplan (Gy11) framkommer det tydligt att skolan har ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmönster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Eleverna ska uppmuntras och utveckla förmågor och intressen utan att begränsas av föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt.

På ett övergripande plan ska all kommunikation inte diskriminera eller förstärka stereotyper. Som stöd i detta arbete har Malmö stad en checklista för inkluderande kommunikation. En del i detta är att motverka könsstereotyper kring utbildningsval, vilket är ett av målen i Malmö stads övergripande strategi. Nämnden arbetar mycket med den interaktiva kommunikationsformen storytelling. Det går ut på att kreativt berätta en berättelse för att knyta an till organisationens målgrupp. Det är en utmaning i sig då det ofta finns en motvilja hos de som bryter rådande norm att medverka i utåtriktad kommunikation. Kommunikation som syftar till att motverka normativa utbildningsval kan ses i all kommunikation, såväl inom gymnasieutbildning som vuxenutbildning

Nämnden konstaterar att det är ett pågående och prioriterat arbete och är positiv till ett fortsatt förstärkt arbete.

Rikta studie- och yrkesvägledningen till både elever och föräldrar

Studie- och yrkesvägledningen riktas i dagsläget primärt till elever. Det finns dock goda skäl till att aktuell information om olika (yrkes)utbildningar även når högstadiееlevernas föräldrar. Informationen inför gymnasievalet bör kommuniceras i klassrummet och i separata möten med varje elev, men även i sammanhang som involverar föräldrar, till exempel med hjälp av online-verktyg (på olika språk) i syfte att nå föräldrar i större omfattning.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Nämnden gör en del kommunikationsinsatser med syfte att nå såväl elever som föräldrar inför gymnasievalet. Detta görs bland annat genom information på skanegy.se som ger möjlighet till jämförelser mellan olika skolor och program. Utgångspunkten är riktade budskap i för respektive målgrupp relevanta kanaler, med fokus på att bemöta de förväntningar, farhågor och funderingar som respektive målgrupp har inför gymnasievalet.

Utöver detta så görs riktade kampanjer i sociala medier, utomhuskanaler samt printmedier inkluderande Vårt Malmö som distribueras till alla Malmös hushåll. Det görs även direktutskick hem till alla elever i årskurs 9 med information som synliggör stegen på väg mot gymnasievalet samt fördelarna med den oberoende informationen på skanegy.se. Nämnden ser dock stora utmaningar i att bryta dessa mönster trots olika insatser med ett antal angreppssätt. Det är en utmaning som kräver samverkan i högre utsträckning på den nationella arenan och tillsammans med branscher.

I samband med gymnasie- och yrkesmässan finns möjlighet för föräldrar att medverka för att stötta och vägleda sitt barn att göra ett gymnasieval.

Organisera en styrgrupp med representanter från arbetslivet för att verka för att utbudet av utbildningar inom gymnasieskolan återspeglar arbetsmarknadens behov

Malmö stad bör organisera en styrgrupp för vägledningen på kommunnivå som förutom skolföreträdare även inkluderar representanter från arbetslivet, både arbetsgivarföreträdare och fackliga företrädare. Styrgruppen bör ta fram en handlingsplan med förslag på hur arbetet med att möjliggöra intentionerna bakom den breda vägledningen skulle kunna förverkligas och hur mer av normbrytande utbildningsval till gymnasiet skulle kunna uppmuntras. Handlingsplanen bör innehålla konkreta och uppföljningsbara mål som årligen redovisas för ansvariga politiker.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Nämnden konstaterar att det inte finns behov att etablera en styrgrupp enligt åtgärdsförslag. I stället ska befintliga samverkansformer och underlag användas och eventuellt förstärkas. Nämndens arbete med att bredda utbudet av yrkesutbildningar inom gymnasieskolan sker i samverkan med lokala och regionala företag och branschorganisationer samt andra kommunala huvudmän i Skåne.

Den 1 juli 2023 trädde nya bestämmelser i kraft i skollagen som i en viss mån förändrar Malmö stads ansvar för planering och dimensioner av sitt gymnasieutbud. Enligt 2 kap 2a § skollagen ska varje kommun samverka med minst två andra kommuner om uppgifter i gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning. I 2 kap. 2b § skollagen anges att det primära samverkansavtalet ska avse planering, dimensionering och erbjudande av utbildning. I 15 kap. 30b § anges att kommunens utbud ska ta hänsyn till ungdomarnas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Lagändringen tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas den 30 juni 2025 när det gäller gymnasieskolan. För att möta de nya kraven i skollagen beslutade Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2023-05-25 § 88 att samverka med andra kommuner i Skåne och västra Blekinge angående utbud och dimensionering av gymnasieutbildning.

Skolverket har tagit fram en rapport som ska stödja arbetet med planering och dimensionering (Planeringsunderlag för gymnasial utbildning: Skåne län, 2022:1840). Syftet är att erbjuda utbildningsutbud som matchar både unga och vuxnas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. De regionala planeringsunderlagen är ett stöd för huvudmän.

Samverkan angående utbud och dimensionering pågår i delregionala och regionala forum där både tjänstepersoner och politiker ingår.

Erbjud fler unga i gymnasieåldern möjligheter till arbetsförlagt lärande (apl) i kombination med teoretiska studier i individuellt anpassade former

Även om trenden har varit positiv i Malmö de senaste åren är det många unga som inte är behöriga att studera på ett nationellt gymnasieprogram efter grundskolan. De är då hänvisade till de fyra introduktionsprogrammen (IM). Fler unga i gymnasieålder bör erbjudas möjligheter till arbetsförlagt lärande i kombination med teoretiska studier i individuellt anpassade former. Kartlägg förekomsten av yrkespaket i undervisningen på introduktionsprogrammen i Malmö.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Nämnden kan konstatera att arbetet redan görs. En förflyttning har gjorts i yrkesintroduktion vilket innebär att fler elever väljer introduktionsprogrammet yrkesintroduktion (IMY) i stället för Individuellt alternativ (IMA). Nämndens arbete med att identifiera nya gemensamma inriktningar och yrkespaket för introduktionsprogram och vuxenutbildning fortsätter, för att öka möjligheterna till självförsörjning.

Säkerställ tillgången på arbetsförlagt lärande (apl) inom ramen för den kommunala gymnasieskolans yrkesprogram och Yrkesvux

Att säkerställa tillgången på apl är ofta en utmaning. Malmö stad bör därför utreda förutsättningarna för en långsiktig planering av apl. Överenskommelser med förvaltningar i Malmö stad och med Region Skåne om att dessa tar emot ett antal praktikelever årligen är en möjlighet, liksom liknande avtal med större privata arbetsgivare. Praktikplatser behöver även säkerställas inom anpassad gymnasieskola.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Nämnden arbetar långsiktigt och systematiskt för att säkerställa tillgången på apl-platser och ställer sig positiv till åtgärdsförslaget. Nämnden har etablerat en central apl-samordnare som har en helhetsbild över apl-situationen. Ett särskilt fokus är att säkerställa aplplatser för anpassad gymnasieskolas elever.

Det pågår även en samverkan med andra förvaltningar i Malmö stad och det är viktigt att staden ser det som ett gemensamt ansvar. Nämnden påpekar att det finns en utmaning kring tillgången till platser och handledare inom apl för yrkesutbildningarna vilket även Skolverket konstaterar i rapporten om bedömning av läget i skolväsendet.

Inrätta en funktion med ett övergripande ansvar som lärlingssamordnare för gymnasieskolorna

En lärlingssamordnare på förvaltningsnivå skulle kunna förse skolenheterna med uppdaterad information om de stödformer för lärlingsutbildning som utgår från Skolverket. Det handlar både om ekonomiskt stöd och pedagogiskt stöd via Lärlingscentrum, bland annat gällande handledningsinsatser och handledarutbildning. Lärlingssamordnaren skulle också kunna

arbeta aktivt för att knyta kontakter med företrädare för branschernas yrkesnämnder och privata och offentliga arbetsgivare med ett intresse för lärlingsutbildningsfrågor.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Nämnden kan konstatera att det finns en lärlingssamordnare på Lärlingscentrum där de flesta av lärlingsutbildningarna är placerade. Vidare har nämndens apl-samordnare och samordnade SYV redan delar av de uppdrag som framkommer i förslaget och som föreslås att genomföras av en lärlingssamordnare. Nämnden ställer sig därmed tveksam till att behovet finns.

Utred möjligheten att etablera lärcenter

Även unga som omfattas av det kommunala aktivitetsansvaret (KAA) bör uppmuntras att i samverkan med vägledare ta fram individuella studieplaner med sikte på kvalifikationer på gymnasienivå och kompetenser som är efterfrågade på arbetsmarknaden.

I dag finns Ung Malmö drop-in för unga som inte omfattas av KAA, men Malmö stad bör utreda möjligheten att etablera lärcenter med nära band till det lokala och regionala arbetslivet. Sådana lärcenter skulle också kunna spela en viktig roll för att förbättra utbytet skola–arbetsliv inom ramen för de ordinarie yrkesprogrammen och lärlingsutbildningen i gymnasieskolan.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Nämnden ställer sig positiv till åtgärdsförslaget att ta fram individuella planer för ungdomar i KAA. Detta görs redan inom ramen för Malmö stads KAA verksamhet.

Det finns ett lärcentrum på Malmö stadsbibliotek som erbjuder stöd med digital kunskap, CV-skrivande och kreativa projekt. Dock omfattar inte detta alla de uppdrag som åtgärdsförslaget innefattar. Nämnden har andra forum för att vidareutveckla samverkan med arbetslivet och ställer sig tveksam till behov av ytterligare en aktör.

Stärk privata och offentliga verksamheters intresse för att medverka i yrkesutbildning på lokal och regional nivå via ett delat finansieringsansvar

I dag dominerar ett synsätt att yrkesutbildning i första hand är ett skolansvar och att kommunerna ska leverera anställningsbara elever. Detta synsätt bör ändras, med tanke på framtida kompetensförsörjningsbehov och de stora kostnader som är förknippade med enskilda elevers utbildningsmisslyckanden.

En central utgångspunkt för Tillväxtkommissionen är därför att samarbetet mellan skola och verksamhet kring arbetsplatsförlagt lärande och lärlingsplatser behöver stärkas.

Det förutsätter förändringar kopplat till utbildningarnas finansiering och organisation. Dagens system med lokala och nationella programråd räcker inte för att främja en sådan utveckling.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Nämnden ställer sig positiv till att näringslivet och offentliga verksamheter tar ett större ansvar när det gäller att erbjuda praktik och handledning. Det är viktigt med en tydlig ansvarsfördelning.

Enligt gällande lagstiftning är det inte möjligt för näringslivet att finansiera utbildningar. Dock kan näringslivet bidra till yrkesutbildningar genom att erbjuda apl-platser, låna ut utrustning och frigöra yrkeslärare.

Utvärdera hur väl sfi fungerar

För att vara effektiv bör sfi vara något som målgruppen (till exempel flyktingar och deras anhöriga) deltar i och som ger deltagarna goda språkfärdigheter. Det är därför viktigt att språkutbildningen håller hög kvalitet. Malmö stad bör därför säkerställa att utbildningen inte har några kvalitetsbrister genom en extern utvärdering av verksamheten. Målet med genomlysningen bör vara att säkerställa att deltagarna lämnar utbildningen med de kunskaper i svenska språket som de förväntas ha efter genomgången utbildning.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Nämnden har en bred sfi verksamhet där man vänder sig till flera målgrupper med flera olika typer av studieförmer och upplägg. Skolinspektionen granskar kommunens egna och upphandlade sfi. Folkbildningsrådet granskar folkhögskolor som bedrivs inom sfi. Kommunen har ingen möjlighet att kvalitetsgranska folkhögskolorna och därmed är en genomlysning som omfattar folkhögskolor inte aktuellt. Dock ställer sig nämnden positiv till att det görs en extern genomlysning av sfi verksamhet som nämnden ansvarar för.

2.5.10 Åtgärdsförslag kommunal verksamhet och organisation

Utveckla samverkan över förvaltningsgränserna inom Malmö stad

Tillväxtkommissionen har i samtal med företrädare för Malmö stad uppfattat behovet av ökad samverkan internt inom kommunen. Många utmaningar beskrivs ha sin utgångspunkt i en stuprörproblematisering. Kommunfullmäktiges reglementen för nämnderna styr nämndernas, och därmed förvaltningarnas, uppdrag. Men flera stora utvecklingsfrågor som är av betydande vikt för staden hanteras inte enskilt under en nämnds ansvarsområde, utan spänner över flera nämnders och förvaltningars uppdrag. Här vill Tillväxtkommissionen uppmana till utvecklad samverkan över förvaltningsgränserna i Malmö stad. Det handlar om att aktivt driva utvecklingsfrågor av stor vikt för Malmö som helhet och att samtidigt dra nytta av de tillgångar som finns i staden och i det bredare regionala perspektivet.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Nämnden ställer sig positiv till vidareutveckling av samverkan över förvaltningsgränserna vilket redan idag är en stor del av nämndens verksamhet.

Utbildningsnämnderna och arbetsmarknads- och socialnämnden arbetar gemensamt för att öka skyddsfaktorerna och minska riskfaktorerna i barns och ungas livsmiljöer. För att tidigare upptäcka och ge stöd till barn och unga som behöver det krävs tidiga och

samordnade insatser. Utgångspunkten är att dessa insatser ges på den arena där barn och unga befinner sig, exempelvis i förskola, skola, socialtjänst, öppen verksamhet samt kultur- och fritidsverksamhet. Tidiga insatser bidrar till en gynnsam utveckling för barn och unga och till att använda samhällets resurser på bästa sätt för att undvika mer kostsamma insatser längre fram.

Nämnden verkar för att fler individer med ekonomiskt bistånd ska genomgå vuxenutbildning genom ett nära samarbete med andra nämnder och med Arbetsförmedlingen inom ramen för den strategiska och den lokala överenskommelsen. I samverkan med funktionsstödsnämnden och hälsa- vård- och omsorgsnämnden, säkerställer nämnden kompetensförsörjningen inom välfärden genom att utarbeta och erbjuda utbildning för anställda inom funktionsstödsförvaltningen och hälsa- vård- och omsorgsförvaltningen.

Nämnden samarbetar med andra utbildningsförvaltningar för att vidareutveckla sömlösa övergångar mellan olika skolformer. Särskilt stöd, studie- och yrkesvägledning, antagning till anpassad gymnasieskola är exempel på fokusområden för samarbete.

Nämnden fördjupar sitt samarbete med kulturnämnden i syfte att i högre grad ge elever inom gymnasieskolan och den anpassade gymnasieskolan möjlighet att ta del av stadens kulturutbud under skoltid. Samverkan genomförs inom ramen för den så kallade kulturella allemansrätten som ska säkerställa Malmös barn och ungas rätt till kultur.

Följa upp och utvärdera kommunala insatser och stärkt utvärderingskompetens centralt i Malmö stad

Åtgärder inom det arbetsmarknads- respektive utbildningspolitiska området medför stora kostnader för kommunen. Som nämnts tidigare kan samtidigt goda resultat inom nämnda områden innebära stora ekonomiska besparingar inom andra områden och hos andra organisationer. För att kunna utvärdera olika insatser krävs dels att kommunen systematiskt dokumenterar sina insatser, dels att det finns resurser och institutionella förutsättningar att genomföra utvärderingar och uppföljningar. Ett mer aktivt arbete med långsiktig uppföljning och effektutvärdering av kommunala åtgärder skulle ge ökad kunskap och bättre beslutsunderlag inom området.

Malmö stad bör stärka utvärderingskompetensen centralt i organisationen, vilket skulle möjliggöra ett mer aktivt arbete med långsiktig uppföljning och effektutvärdering av kommunala åtgärder.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Nämnden instämmer i vikten av att Malmö stad drar lärdomar av utvecklingsarbetet i staden och att det finns en systematik i att utvärdera satsningar som genomförs. Förvaltningen ser positivt på att kommunen har ett aktivt arbete med att följa upp och utvärdera kommunala åtgärder. Vidare ställer sig nämnden positivt på förslaget om stärkt utvärderingskompetens centralt i organisationen. En sådan kompetens bör omfatta både en god beställarkompetens av utvärderingar samt faktiskt kompetens att genomföra utvärderingar i enlighet med erkänd

standard. ^[1] Det är dock viktigt att sådana utvärderingar inte överlappar eller inverkar på det systematiska kvalitetsarbete samt delårsrapporten och årsanalysen som nämnden och förvaltningen bedriver där olika typer av utredningar och utvärderingar är en viktig del.

^[1] www.oecd.org/dac/evaluation/daccriteriaforevaluatingdevelopmentassistance.